

Культурне життя в
Україні 1940-1950р

Відновлення системи освіти

- Поширення набув рух за відбудову зруйнованих і спорудження нових шкільних приміщень силами самого населення – «методом народної будови». У 1944-1945 рр. у республіці було відбудовано і побудовано 1669 шкіл. На 1950 р. довоєнна мережа шкіл була практично відновлена, але для налагодження нормальної системи освіти цього було недостатньо: у середині 50-х років 16 тис. шкіл (33,2% від їх загальної кількості), в яких навчалось 1,67 млн. дітей, змушені були організовувати заняття в дві, а то і в три зміни. Значна кількість цих закладів, особливо в сільській місцевості і у робітничих селищах, була розташована у приміщеннях, мало пристосованих для навчання.

- 0 Школи постійно відчували гостру потребу в підручниках, зошитах і навчальному обладнанні. Для матеріальної підтримки тих, кого батьки не могли забезпечити мінімумом необхідного для навчання, створювався фонд всеобучу.

0 Труднощі, що стояли перед системою освіти, викликали необхідність запровадження **мережі вечірніх шкіл**. Були засновані також навчальні курси для дорослих, професійні заочні школи.

0 Але реалії часу потребували все більше освічених людей. У 1953 р. було здійснено перехід до обов'язкової **семирічної освіти**. Це, у свою чергу, створило додаткові труднощі – нестачу приміщень, вчителів, навчальних посібників.

0 Як і в довоєнні роки, Комуністична партія прагнула перетворити школу на знаряддя встановлення і посилення свого контролю над учнівською молоддю. Була відновлена робота піонерських і комсомольських організацій. Прищеплення відданості Й. Сталіну й ідеалам комунізму оголошувалося найважливішим покликанням школи.

- 0 Закривались національні школи (польські, угорські, румунські та ін.). Всі вони були перепрофільовані на російські.

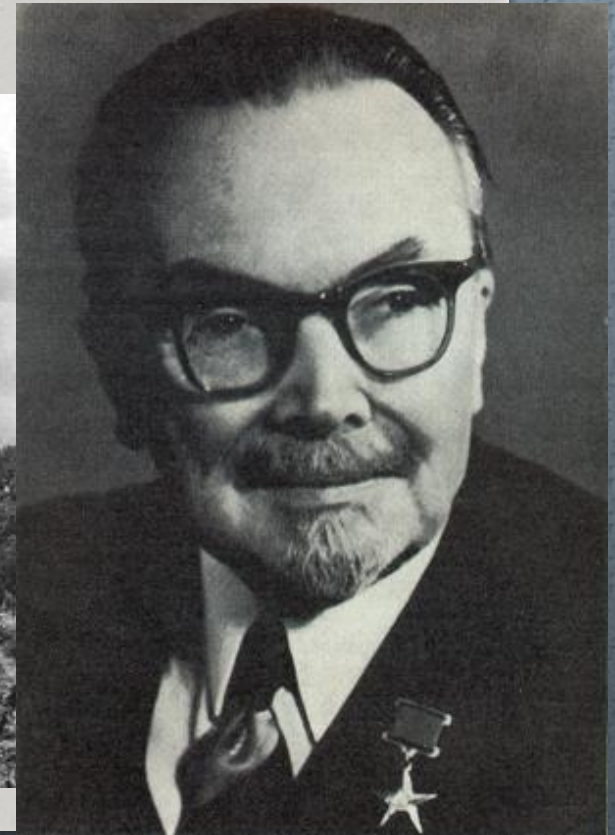
- 0 Протягом четвертої п'ятирічки було відтворено і систему вищої освіти.
- 0 Внаслідок проведеної після війни реорганізації кількість вищих навчальних закладів в УРСР зменшилась у порівнянні з довоєнним періодом, тоді як кількість студентів зросла з 99 до 325 тис. (на 1956 р.). Правда, майже половина з них навчалася на заочних і вечірніх відділеннях.
- 0 Викладання в більшості вузів велося російською мовою.

Розвиток науки в Україні

o Якщо у 1945 р. в республіці налічувалося 267 науково-дослідних установ, то в 1950 р. вже 462, в тому числі більше 30 академічних інститутів. Зміцнювалася, хоча й повільно, їхня матеріально-технічна база, зростав кадровий потенціал. Кількість науковців в Україні досягла у 1950 р. 22,3 тис. осіб.

0 Головною науковою установою України залишалась Академія Наук УРСР, яку очолював **О.Палладін**.

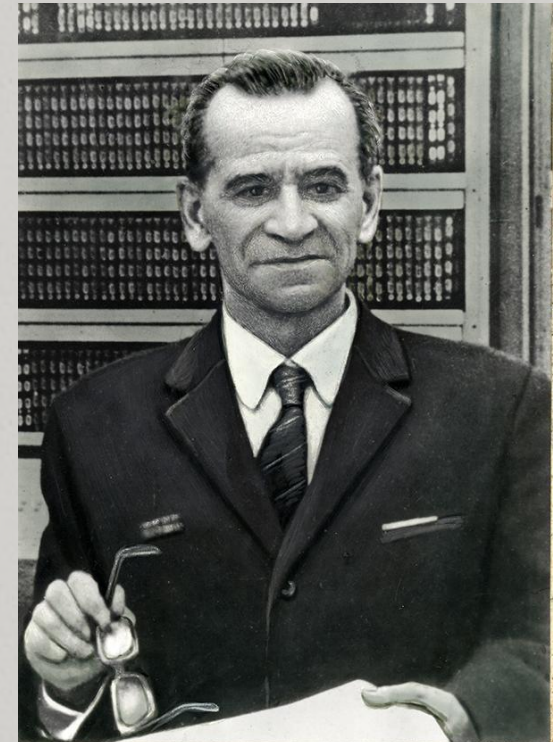
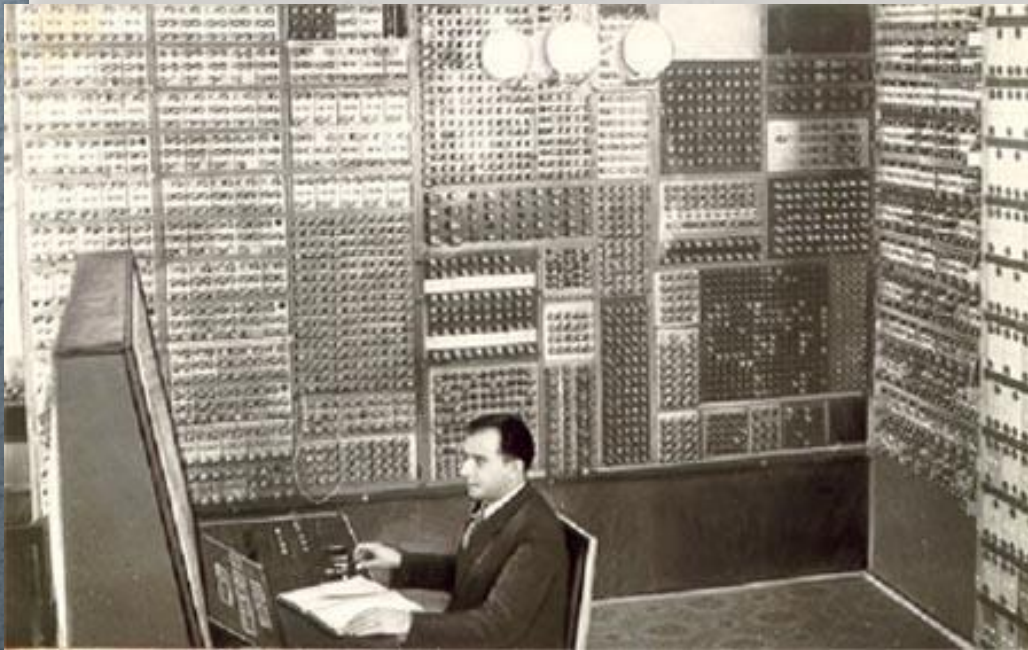

0 Вчені України досягли значних успіхів у дослідженнях з фундаментальних наук, їх наближенні до потреб господарства. У республіці в 1946 р. було запущено перший в СРСР атомний реактор. У 1956 р. Генеральним конструктором будівництва космічних кораблів у СРСР став виходець із Житомирщини **С. Корольов.**

0 Під керівництвом **С.Лебедєва** у Києві у 1948-1950 рр. було виготовлено першу в Європі цифрову обчислювальну машину.

О Значним технічним досягненням була побудова у 1953 р. найбільшого тоді в світі суцільнозварного моста через Дніпро завдовжки понад 1,5 км (міст ім. Патона у м. Києві). За короткий час завдяки новій автоматичній технології зварювання було споруджено газопровід Дашава – Київ.

Розвиток літератури і мистецтва

О Особливу популярність у повоєнні роки здобула творчість *О. Гончара*, автора трилогії «*Прапороносці*», повісті «*Земля гуде*». Плідно творили також прозаїки *В.Козаченко*, *В.Совко*, письменник і режисер *О.Довженко*, гуморист *Остап Вишня* (*П.Губенко*), поети *М.Рильський*, *П.Тичина*, *В.Сосюра*, *А.Малишко*. *Л.Первомайський*.

Олесь Гончар
(1918—1985)

0 Повоєнний період заслужено асоціюється з відомим *сталінським тостом* «за великий російський народ». У ньому виявилось прагнення Й. Сталіна сполучити комуністичну ідеологію з ідеєю виняткової ролі росіян у світовій історії. На кожний винахід західного вченого радянські пропагандисти знаходили росіянина, який висловив цю ідею раніше, на кожного видатного західного автора був кращий за нього російський автор, а на кожного видатного державного діяча Заходу знаходився російський зі ще більш видатними досягненнями.

0 «Ждановщина»
(1946-1949 рр.) означала посилення втручання сталінського режиму в сферу ідеології, культури, науки, літератури, мистецтва з метою встановлення жорсткого контролю над духовним розвитком радянського суспільства.

0 Для «зміцнення керівництва» українською парторганізацією м. Київ було направлено **Л. Кагановича** (М.Хрущов був переміщений на другорядний пост голови уряду). Л. Каганович розгорнув *боротьбу з «українським буржуазним націоналізмом»*. Фактично саме ним була підготовлена велика «справа», жертвою якої мав стати цвіт української інтелігенції того часу – *А.Малишко, П.Панч, М. Рильський, Ю.Яновський* та ін. Та ініціатива Л. Кагановича виявилась невчасною, і він був відкликаний до Москви.

О Особливо лютій і нещадній критиці було піддано *В.Сосюру* за вірш «*Любіть Україну*» (1944 р.), який було оголошено «ідейно порочним твором».

Дата	1946—1949 рр.
Ідеолог	Секретар ЦК ВКП(б) з питань ідеології А. Жданов
Мета	Посилення контролю над творчими процесами в галузі культури, придушення національно-визвольного руху та будь-яких проявів української самостійницької ідеї
Дії влади	Нищівна критика діяльності інститутів історії України та історії української літератури, творчих спілок, редакцій газет і журналів, видатних діячів української культури — письменників, композиторів, режисерів тощо
Наслідки	Придушення паростків відродження української культури після війни. Гальмування розвитку науки, літератури і мистецтва в країні. Перетворення літературної критики на засіб утримання митців у рамках офіційної ідеології. Обмеження свободи творчості. Ізоляція від надбань західної культури